



Mededelingen van de
Antwerpse Mycologische Kring

verschijnt driemaandelijks
15 september 1991

91.4

Editoriaal
F. Dielen

Dat regen en luchtvochtigheid noodzakelijk zijn voor een normale mycoflora hebben we nogmaals kunnen vaststellen tijdens de zeer droge en uitzonderlijk warme maand augustus. De vorming van vruchtlichamen bleef op enkele uitzonderingen na, uit. Ook tijdens onze jaarlijkse werkweek te Wallersheim hebben wij dat spijtig genoeg ondervonden. En toch was het daar weerom een gezellig samenzijn met opnieuw enkele interessante vondsten, vooral dan uit nog enkele resterende natte biotopen zodat zij die er bij waren het zich niet beklaagd hebben. Laat ons hopen dat de herfstmaanden het tekort van augustus zullen compenseren.

Dinsdag 10 september 1991 vierden onze ere-voorzitter L. Imler en zijn echtgenote hun 70ste huwelijksverjaardag. Proficiat voor deze unieke belevenis. Vurig wensen wij hen nog vele jaren.

(vervolg blz. 91.4.92)

Inhoud

- 91.4. 90 Nieuw voor de "Aantekenlijst", *Diapleella clivensis* (Berk. & Br.) Munk
H. De Meulder
- 91.4. 93 Een schotelzwam met een deksel, *Hysterostegiella dumeti* (Sacc. & Speg.) Hein.
H. De Meulder
- 91.4. 97 *Melanotus textilis*, een vreemde eend in de bijt.
A. de Haan
- 91.4.100 *Naucoria subconspersa* Kühn., een mooie Elzenbegeleider.
A. de Haan
- 91.4.104 O, Sint Antonius die het helse vuur dooft, bid voor ons. *Claviceps purpurea* of Moederkoren.
J. Schavey
- 91.4.110 Nieuwtjes uit recente tijdschriften
- 91.3.112 Activiteiten

AMK Mededelingen is een nieuwsbrief van de Antwerpse Mycologische Kring vzw. en verschijnt driemaandelijks, telkens voor de aanvang van ieder seizoen.

AMK Mededelingen en *Sterbeekia* komen tot stand dank zij de financiële steun van de Vlaamse Beroepsvereniging - Ministerie van Onderwijs.

Redactieraad: A. de Haan, F. Dielen, J. Schavey en J. Van Yper

Hoofdredacteur en verantwoordelijk uitgever: J. Van Yper, Gounodstraat 2A bus 36, 2018 Antwerpen.

Wettelijk depot: BD 36771

Nieuw voor de "Aantekenlijst"
Diapleella clivensis (Berk. & Br.) Munk

H. De Meulder

Samenvatting

Een recente vondst van de Pyrenomycet *Diapleella clivensis* (Berk. & Br.) Munk wordt beschreven en afgebeeld. De soort werd gevonden op overjarige stengels van Wilde kaardebol (*Dipsacus fullonum* L.), Karakteristiek voor deze soort zijn de lang gesteelde, enkelwandige asci en de bruine, viercellige sporen. Het geslacht bevat slechts één soort.

Summary

A recent collection of the Pyrenomycete *Diapleella clivensis* (Berk. & Br.) Munk is described and illustrated. The species has been found on dead stems of *Dipsacus fullonum* L. Characteristic for the species are the long-stalked, unitunicate asci and the brown, 3-septate spores. The genus is monotypic.

Tijdens een wandeling op 18 juni 1991 in het Wielewaalreservaat van Fort 7 te Wilrijk (I.F.B.L. C4.46.11) werden op overjarige stengels van Wilde kaardebol (*Dipsacus fullonum*) peritheciën als kleine zwarte stippels opgemerkt; zij groeiden, op uitzondering van de ostiolen, onder de epidermis. De langgesteelde, knotsvormige asci en de bruine sporen waren onder de microscoop zeer opvallend.

Uitgaande van de waardplant, vond ik in het boek van Ellis & Ellis (1985), onder *Dipsacus*, slechts twee meeldauwen en één deuteromyceet. In de rubriek "Plurivorous Fungi on Herbaceous Plants" en meer bepaald bij "Other Ascomycetes" kwam ik vrij vlug uit op het geslacht *Diapleella* met de soortnaam *D. clivensis*. Als substraat wordt in het boek dode stengels van vooral Composieten vermeld. *Dipsacus* is echter een lid van de Kaardebolfamilie (*Dipsacaceae*).

Met het Pyrenomycetenboek van Munk (1957) kon eveneens op een vrij efficiënte manier gesleuteld worden. De gekleurde, gesepteerde sporen die samengesteld zijn uit meer dan twee cellen brachten ons tot de Phaeophragmiae. De niet stromatische vruchtlichamen, voorkomend onder de epidermis van kruidachtige planten, samen met de unitunicate asci gaven voldoende aanwijzingen om tot *Diapleella* te komen.

Beschrijving

Het onderzoek werd uitgevoerd op vers materiaal.

Substraat: dode stengels van Wilde kaardebol (*Dipsacus fullonum*).

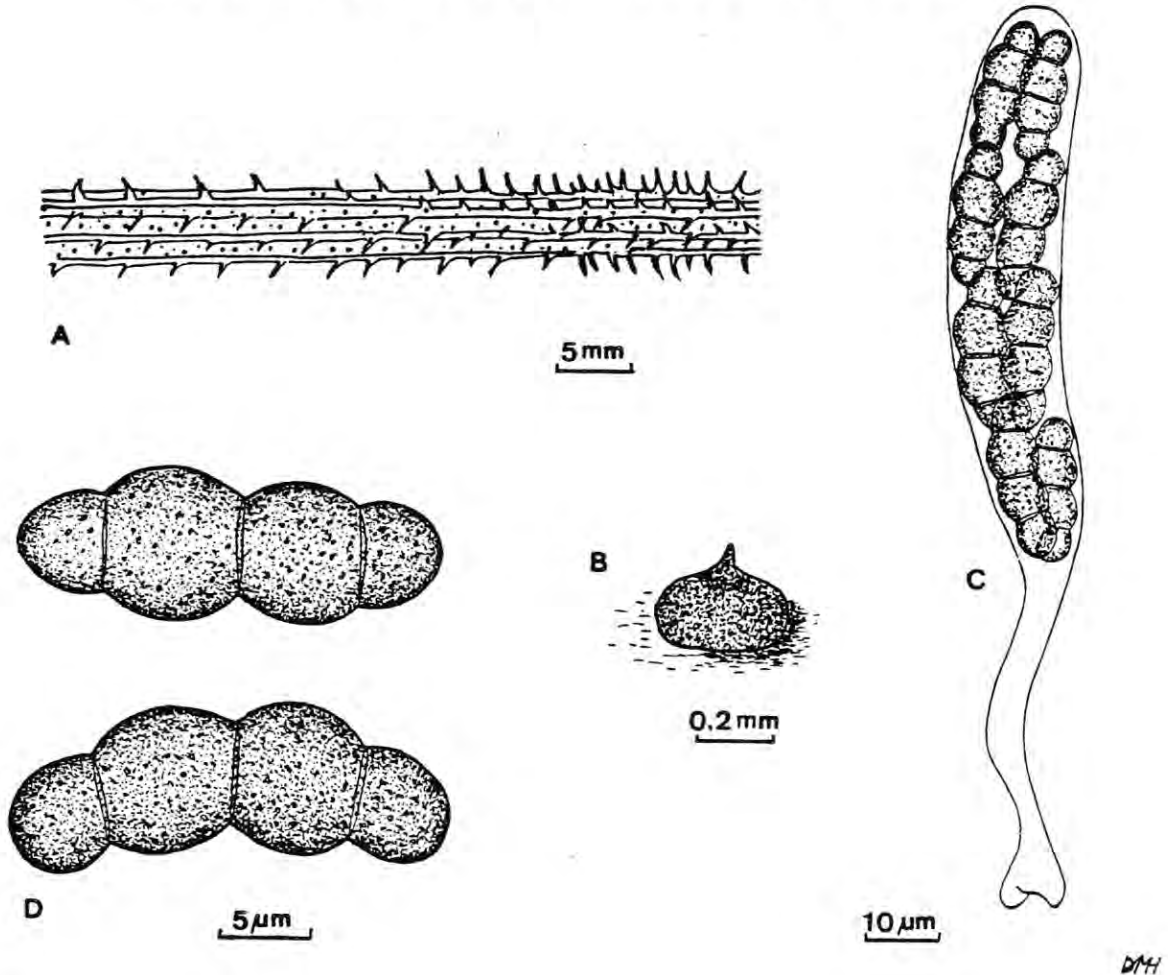
Peritheciën: zwart, niet stromatisch, 0,35-0,40 mm in diameter.

Asci: lang gesteelde, knotsvormig, 8-sporig, sporen biseriaat of schuin uniseriaat, 125-142 x 16-17,5 µm, zeer zwakke reactie met Melzer's reagens.

Sporen: elliptisch, soms gebogen, glad, bruin, 4-cellig en enigszins ingesnoerd aan de septen, met afgeronde top, onrijpe sporen goudbruin, rijpe sporen clijf-donkerbruin, 20-23,75 x 7,5 x 8,75 µm.

Parafysen: draadvormig, 1-1,5 µm in diameter.

DIAPLEELLA CLIVENSIS (Berk. & Br.) Munk



Figuren

A = substraat, B = perithecium, c = ascus, D = sporen

Opmerking

Over de systematische plaats van *Diapleella* blijkt nog onzekerheid te bestaan.

Munk (1957) brengt de soort van Berkeley & Broome onder bij de Sphaeriales, meer bepaald bij de Diaporthoideae, een onderfamilie van de Diaporthaceae met een niet blauw verkleurende ascuswand in Melzer's reagens.

Voor Dennis (1981) daarentegen is er wel blauwverkleuring waardoor de soort door hem wordt ondergebracht bij de Amphisphaeriaceae.

Ellis & Ellis (1985) beschrijven de soort als een pseudothecium wat duidt op een bitunicate ascomycete.

Cannon et al. (1983) ten slotte brengen de soort onder bij de Sphaeriales zonder vermelding van de familie.

De gevonden soort werd nog niet eerder voor ons land gemeld.

Het verzameld materiaal werd ter beschikking gesteld van de Nationale Plantentuin van België te Meise.

AMK Mededelingen

Synoniemen

Sphaeria clivensis Berk. & Br.
Leptosphaeria clivensis (Berk. & Br.) Sacc.

Literatuur

- Cannon P.F., Hawkworth D.L. & Sherwood-Pike M.A., 1985. The British Ascomycotina, an annotated checklist. Commonw. Mycol. Inst.; 302 p.
- Dennis R.W.G., 1978-1981. British Ascomycetes, Revised edition; 585 + 44 p. Vaduz, J. Cramer.
- Ellis M.D. & Ellis J.P., 1985. Microfungi on Land Plants, an Identification handbook, Crooms Helm, Ltd; 818 p.
- Munk A., 1957. Danish pyrenomycetes. A Preliminary flora. Dansk Bot. Ark., 15 (2); 1-163.

(vervolg van blz. 91.4.89)

De inzending van het verzameld werk van de Antwerpse Mycologische Kring (Sterbeeckia, AMK Mededelingen en Aantekenlijst) werd door de jury, belast met de toekenning van de Emile Van Rompaeyprijs, bedacht met een gedeelde laureatenprijs. De proclamatie van de prijs zal plaats vinden op woensdag 25 september 1991 in de conferentiezaal van de Nationale Plantentuin in het Kasteel van Bouchout te 15u30.

Na enkele voorafgaande contacten hoopt een werkgroep bestaande uit mycologen van verschillende Vlaamse verenigingen en regio's op 20 september 1991 te Meise tot een akkoord te komen tot een uniform cateringsysteem.

Na deze vergadering zal door een afvaardiging van dezelfde verenigingen worden overgegaan tot de oprichting van een overlegcomitee van Vlaamse Mycologische Verenigingen.

Prof. Dr. Jan Rammeloo werd tot directeur van de Nationale Plantentuin te Meise benoemd. Wij houden eraan hem van harte te feliciteren en hem het beste toe te wensen bij zijn nieuwe zware verantwoordelijkheden.

Een schotelzwam met een deksel,
Hysterostegiella dumeti (Sacc. & Speg.) Hein

H. De Meulder

Samenvatting

De saprofiet *Hysterostegiella dumeti* (Sacc. & Speg.) Hein werd gevonden op afgestorven twijgen van Braam sp.

Karakteristiek voor deze ascomycet zijn de lancetvormige, toegespitste parafysen en de vruchtlichamen met een substraatdeksel. De eindcellen van de rand zijn aan de top voorzien van hyaliene, spiraalvormige draden.

Summary

The saprophytic *Hysterostegiella dumeti* (Sacc. & Speg.) Hein has been found on dead twigs of *Rubus fruticosus* agg.

Important characters are the lanceolate paraphyses and apothecia with an operculum. The elongated cells of the margin have on the top hyaline coillike threads.

Bramen zijn vanwege hun stekelige ranken voor de mycologen wellicht de meest hinderlijke en tevens de meest vergruisde planten waarmee zij bij het zoeken naar paddestoelen geconfronteerd worden; de lekkere bessen kunnen hieraan weinig veranderen.

Wie zich echter wil bezighouden met het speuren naar fungi die voorkomen op dit weinig aantrekkelijk substraat zal na enige tijd ruimschoots voor zijn moeite beloond worden. Een lederen handschoen en een scherp mes kunnen hierbij goede diensten bewijzen.

In de vrij recente publicatie van Ellis & Ellis (1985) worden niet minder dan 92 soorten fungi beschreven die voorkomen op verschillende braamsoorten. Vele hiervan zijn specifiek voor de waardplant.

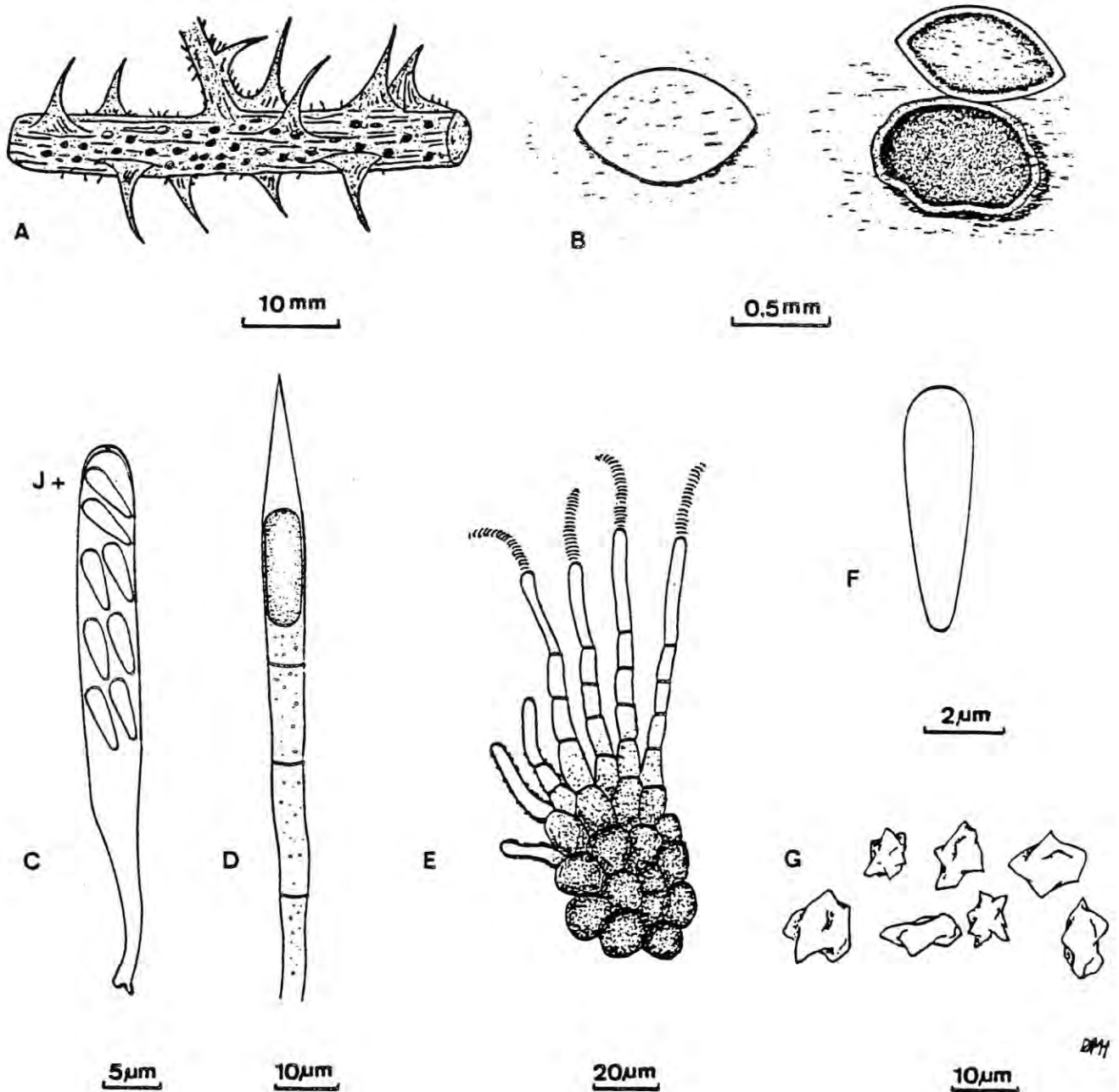
Tijdens een zoektocht naar paddestoelen op 21 juni 1991 in Fort 5 te Edegem (I.F.B.L. C4.37.33) werden ook enkele braamstruiken onderzocht.

Op een van de overjaarse stengels vond ik enkele verspreidliggende schilfers waarvan ik dacht dat ze daar mogelijk van buitenaf waren op terecht gekomen. Bij nader toezien werd echter vastgesteld dat het afgevalen substraatdekseltjes waren van de apothecia die zich ontwikkelen vanonder de epidermis. Door de uitgroeiende vruchtlichamen worden, als het ware, symetrische, ovale deksels uit de epidermis gesneden die zich schraniervormig openen en vaak rechtop blijven staan.

Na microscopisch onderzoek, en voortgaande op het substraat, kwam ik met het boek van Ellis & Ellis vrij vlug op *Stegiopeziza dumeti* (Sacc. & Speg.) Spooner (1981) als synoniem voor *Hysterostegiella dumeti* (Sacc. & Speg.) Hein (1983).

Een meer uitvoerige beschrijving van het geslacht *Hysterostegiella* v. Höhnelt in de monografische bewerking van Hein (1983) gaf meer toelichting en duidelijkheid over de gevonden soort.

HYSTEROSTEGIELLA DUMETI (Sacc. & Speg.) Hein



Figuren

a = substraat met apothecia, b = gesloten en open vruchtlichaam, C = ascus, D = parafyse, E = weefselstructuur, F = spore, G = kristallen.

Het geslacht *Hysterostegiella*

De soorten van het geslacht *Hysterostegiella* worden in de systematiek ingedeeld bij de Dermataceae van de Helotiales die gekenmerkt worden door het zachtvlezig excipulum bestaande uit subglobuleuze cellen.

Verder wordt het geslacht gekenmerkt door de apothecia die zich vanonder een kruidachtig substraat ontwikkelen.

Het hyfenweefsel dat zich over het vruchtlichaam bevindt lost het substraatweefsel niet op, maar vergroeit met deze tot een deksel.

Door de druk van het groeiend vruchtlichaam scheurt het deksel langs een myceliumvrije rand van het substraat af en blijft er scharnierachtig met een zijde aan vastgehecht of valt volledig af.

Beschrijving

Het microscopisch onderzoek werd uitgevoerd op vers materiaal.

Substraat: overjaarse stengels van *Rubus fruticosus* agg. (*Rubus* sp.).

Apothecia: vlak schotelvormig, onregelmatig rond-ovaal tot 1 x 0,7 mm, met brede basis en gezellig groeiend op het substraat, zacht vlezig; deksel ovaal, iets kleiner dan volwassen vruchtlichamen, rechtop staand of afvallend.

Excipulum: lichtbruin met fijn vezelige rand en een bepoederd uitzicht; onderaan met onregelmatig gevormde kristallen van 5-10 μm .

Weefsel: textura globulosa-angularis, cellen onderaan circa 12 μm in diameter, lichtbruin, overgaand naar de rand in lange hyaliene cellen van textura angularis met marginale eindcellen tot 30 x 4 μm ; aan de top met hyaliene, spiraalvormige uitstulpingen van 12 x 2 μm lang (L.M. x 900).

Hymenium: licht concaaf, beige-hazelnootkleurig.

Asci: 8-sporig, sporen schuin biseriaat, 40-55 x 4-5 μm ; apicaal met amyloïde prop.

Sporen: smal elliptisch tot wigvormig, eencellig, hyalien, 5,5-6,5 x 1,5-2 μm .

Parafysen: lancetvormig, bovenaan scherp toegespitst, 80-100 x 5-6 μm tot 20-30 μm boven de asci uitstekend, bovenste cel 20-30 μm lang met opaal gedeelte van 8-10 μm lang, volgende cellen 6-10 μm lang, onderaan 2,5 μm breed, iets korrelige inhoud.

Opmerkingen

Hein (1983) beschrijft in zijn monografie over het geslacht *Hysterostegiella* 8 soorten die alleen gekend zijn uit Europa.

De hyaliene draden aan de top van de marginale eindcellen vertonen zich bij R.E.M. waarnemingen als kurkentrekkerachtige gedraaide uitstulpingen. Dit kenmerk komt ook nog voor bij *H. quercea* (Fautrey & Lamb.)Hein comb. nov. Een dergelijk haartype is tot hiertoe onbekend.

In het ascomycetenboek van Dennis (1981) wordt alleen melding gemaakt van *Hysterostegiella* als ondergeslacht van *Hysteropezizella* v. Höhnelt waarvan de parafysen gelijken op deze van *Dascyscyphus* en op sommige soorten van *Phialea*.

Noch in de Plantentuin van Meise noch in de Rijksuniversiteit van Gent is herbariummateriaal van *H. dumeti* aanwezig. De soort wordt niet vermeld in de "Aantekenlijst" van de AMK (1990). Wellicht betreft het hier de eerste vondst voor België.

AMK Mededelingen

Op 27 juni 1991 werd de soort eveneens gevonden in het domein van Fort 7 te Wilrijk, op hetzelfde substraat.

Het verzameld materiaal werd ter beschikking gesteld van de Nationale Plantentuin van België te Meise.

Synoniemen

Stegia dumeti Sacc. & Speg.

Stegiopeziza dumeti (Sacc. & Speg.) Spooner

Literatuur

- Cannon P.F., Hawkworth D.L. & Sherwood-Pike M.A., 1985, The British Ascomycotina, an annotated checklist, Commonw. Mycol. Inst.,: 302 p.
- Dennis R.W.G., 1978-1981, British Ascomycetes, Revised edition; 585 + 44 p. Vaduz, J. Cramer.
- Ellis M.D. & Ellis J.P., 1985, Microfungi on Land Plants, an Identification handbook, Crooms Helm, Ltd; 818 p.
- Hein B., 1983, Die Gattung *Hysterostegiella* v. Höhnelt (Ascomycetes, Dermataceae), Nova Hedwigia, Band XXXVIII ; 669-702

Mycologische excursies aan de kust tijdens het Allerheiligen-weekend 1991

Zoals vorige jaren richten de Mycologische Werkgroep Oost-Vlaanderen en de AMK gezamenlijke excursies in, met logiesmogelijkheid in het vakantiehuis "Ter Helme" in Oostduinkerke (Kinderlaan 7b, telefoon 08/23.45.02)

Op het programma staan:

- | | |
|----------------------|---|
| donderdag 31 oktober | Bijeenkomst in Ter Helme voor het avondmaal. Avondprogramma met (dia-)projecties; dia's meebrengen! |
| vrijdag 1 november | voormiddagexcursie in De Panne, Houtsaegerduinen; bijeenkomst om 9u30 in De Panne, parking achter het stadhuis. |
| zaterdag 2 november | voormiddagexcursie in De Panne, Calmeynbos; bijeenkomst om 9u30 baan De Panne-Adinkerke, weg schuin links naar tennis l'Armorial. |
| zondag 3 november | voormiddagexcursie in De Haan-Vosseslag; bijeenkomst om 9u30 in De Haan, tramstation. |

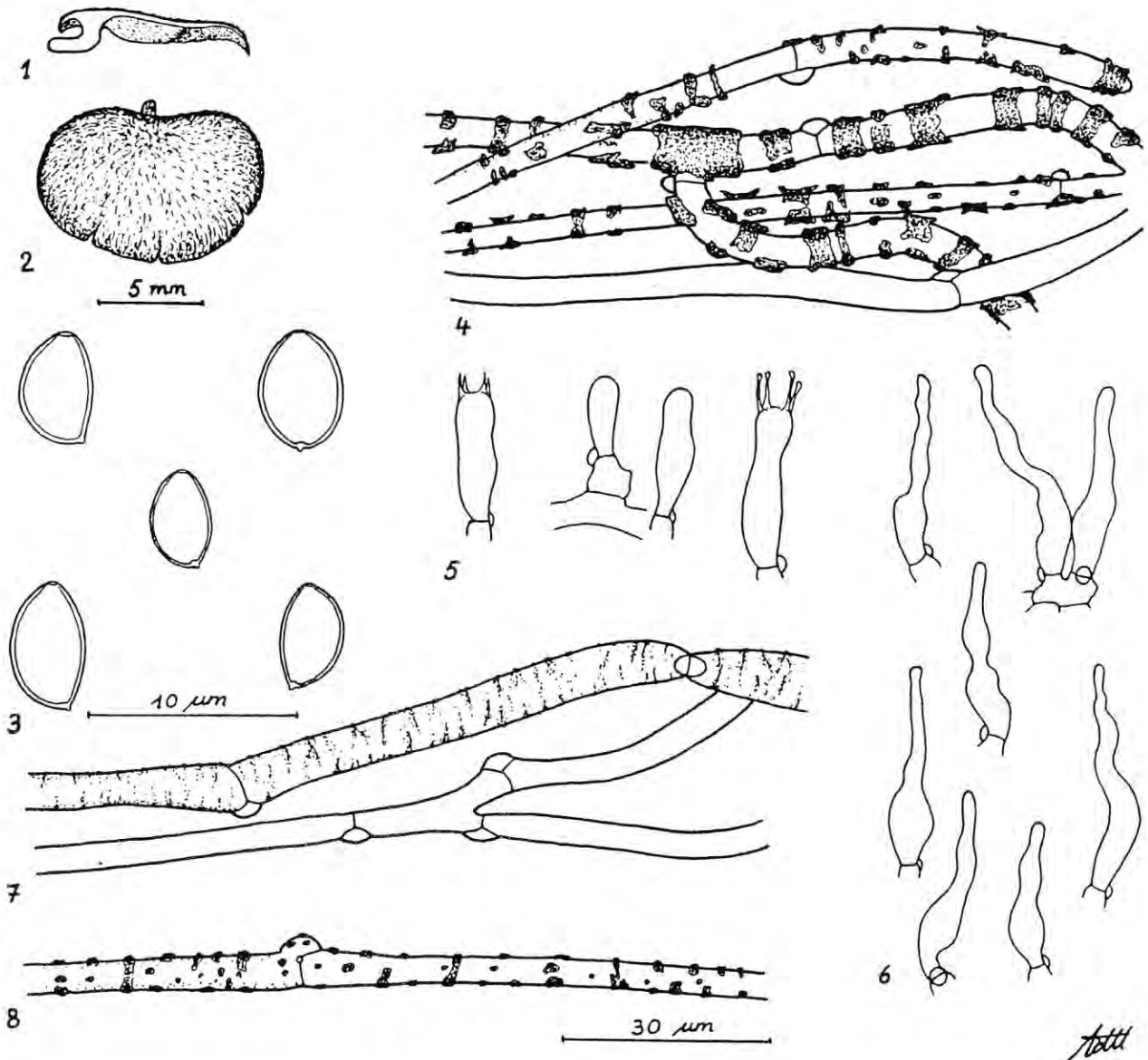
Het logies is voorzien in Ter Helme voor de ganse periode, omvattend 1 avondmaal + 2 dagen vol pension + 1 ontbijt + 3 overnachtingen (handdoeken mee te brengen).

Inschrijven vóór 1 oktober bij P. Van der Veken, Rijvisschepark 12, 9052 Zwijnaarde, telefoon 091/22.93.24.

De excursies kunnen uiteraard ook afzonderlijk meegedaan worden.

Melanotus textilis, een vreemde eend in de bijt
A. de Haan

Dat paddestoelen soms op vreemde substraten voorkomen hebben we al meermaals kunnen vaststellen. Maar dat een door weinig milieuvriendelijke personen weggeworpen matras een voor ons nieuwe soort zou opleveren konden wij tijdens onze studietocht te Gooreind, op 20 juli 1991, niet vermoeden.



Figuren:

1 = vruchtlichaam, dwarse doorsnede (x3), 2 = vruchtlichaam, bovenzicht (x3),
3 = sporen (x3000), 4 = hyfen van de hoedhuid (x1000), 5 = basidiën (x1000),
6 = cheilocystiden (x1000), 7 = hyfen van het trama (x1000), 8 = hyfe van de
steelbekleding (x1000)

AMK Mededelingen

Zo vonden wij op dit vreemd groeimidden enkele tientallen kleine schelpvormige, exentrisch gesteelde vruchtlichamen. Op de bruine plaatjes waren met de loop hoopjes nogal donkerbruine sporen waar te nemen.

Sleutelt men met Moser (1983) komt men vlot uit op het geslacht *Melanotus* waarin slechts één soort wordt vermeld *M. phillipsii* (Bk. & Br.) Sing. Het is een zeer kleine eveneens exentrisch gesteelde soort met helder okerkleurige hoed, groeiend op dode stengels van grasachtigen.

In de sleutel van Watling en Gregory (British Fungus Flora deel 5) zijn, in het geslacht *Melanotus*, zes soorten opgenomen. Vooral steunend op het substraat komt men voor onze vondst uit op *Melanotus textilis* Redhead & Kroeger, een Amerikaanse soort die ook in England verschillende malen werd verzameld.

De volgende beschrijving is enkel gesteund op materiaal van Gooreind.

Beschrijving

Vindplaats: op rottende overtrek van matras (vervaardigd uit katoen).

Hoed (zie fig. 1-2): schelp- tot niervormig, bijna vlak, soms iets ingedrukt ter hoogte van de steel, met ingekromde rand, 1-2,5 x 0,7-1 cm, kaneel- tot donkerbruin, soms bijna rosbruin, hygrofaan, beigebruin opdrogend, hoedhuid wollig, viltig, soms met kleine vlokkige schubjes of bijna glad, rand iets gestreept en dikwijls onregelmatig ingesneden.

Steel: excentrisch tot sublateraal, uitzonderlijk bijna centraal, 0,3-0,7 cm lang, 1,5-2 mm dik, meestal sterk gekromd, donkerbruin, met wollige bekleding, witte myceliumvezels aan de basis.

Lamellen: eerst bleek kaneelkleurig, later donkerbruin, tamelijk dicht op elkaar, smal aangehecht, soms kort aflopend, nogal dik, rand lichter en fijn gekarteld.

Vlees: lichtbruin in de hoed, donkerder in de steel.

Geur en smaak: zwak, niet onaangenaam.

Sporen (zie fig. 3): nogal donkerbruin in massa, bij doorvallend licht geel in ammoniakoplossing, (4,7)5,5-6,5(7) x (3)3,5-4,7 μm , elliptisch tot eivormig in voorzicht, bijna amandelvormig in zijzicht, glad, tamelijk dikwandig, met kleine maar duidelijke kiemporie, kleine apikule.

Basidiën (zie fig. 5): 4-sporig, 15-20(25) x 5-6 μm , cilindrisch tot subclavaat, iets ingesnoerd boven de helft, kleurloos, dunwandig, met druppelvormige inhoud; sterigmata doornvormig, 3-5 μm lang.

Cheilocystiden (zie fig. 6): 18-35 x 4-6 μm , lageniform tot fusoid, met versmallende golvende hals, dikwijls met insnoeringen, top 1,5-2 μm , afgerond soms subcapitaat, kleurloos en dunwandig, met korrelige of druppelvormige inhoud.

Subhymenium: 2-3 lagen van korte onregelmatige cellen.

Trama (zie fig. 7): parallele tot verweven hyfen, soms vertakt, kleurloos tot lichtgeel, glad of iets geïncrusteerd (gemarmerd), 2,5-7,5 μm breed.

Hoedhuid (zie fig. 4): onderliggende laag verweven, 4-6(8) μm brede, vertakte hyfen, geel, glad tot geïncrusteerd, soms met uitstulpingen; bovenste laag sterk vertakte, bochtige hyfen, 3-5 μm breed, nogal dikwandig, zwaar geïncrusteerd met bruin pigment.

Steelbekleding (zie fig. 8): parallele tot verweven hyfen, lichtgeel tot geelbruin, zwak tot sterk met bruin pigment geïncrusteerd, 2-5 μm breed.

Gespen: aan alle tussenschotten.

Bestudeerd materiaal: 91045.

Het geslacht *Melanotus* bevat hoofdzakelijk tropische soorten, groeiend op hout en rottend organisch materiaal. Het wordt tegenwoordig ondergebracht bij de Strophariaceae, gekenmerkt door sporen die in massa donkerbruin zijn, meestal met een violette tint. De sporen zijn glad en hebben dikwijls een kiempore.

In deze familie is *Melanotus* sterk verwant met *Psilocybe* en daarvan volgens E. Horak (1977) enkel te onderscheiden door de excentrische tot laterale inplanting van de steel. In zijn revisie op wereldvlak geeft Horak beschrijvingen van 21 soorten, waarvan enkel *M. phillipsii* in de gematigde streken van het noordelijk halfrond zou voorkomen.

Melanotus textilis werd voor het eerst beschreven door S.Redhead en P. Kroeger (1984) steunend op collecties van de westkust van Noord-Amerika. De soort groeit er, niet zeldzaam, op rottend hout en bewerkte materialen zoals jute, katoen, kapok, en dergelijke.

De kenmerken van deze collectie komen goed overeen met de originele beschrijving, enkel zijn de sporen aan de benedengrens duidelijk kleiner. Ze worden ook relatief dunwandig beschreven alhoewel een van de figuren (figuur 12) duidelijk dikwandig wordt weergegeven.

In de hoedhuid komen er volgens hun beschrijving sporadisch kleurloze, dunwandige uitgroeiingen voor aan de geïncrusteerde hyfen van de hoedhuid. Deze waren bij het materiaal uit Gooreind niet te vinden.

Melanotus textilis is nauw verwant met *M. hepatochrous* (Berk)Sing., een soort van het zuidelijk halfrond die in England werd aangetroffen op rottende koord. De cheilocystiden zijn hier meer conisch-fusoïde en in de hoedhuid treft men overvloedig kleurloze uitgroeisels aan van de geïncrusteerde hyfen.

Verskillende soorten van dit geslacht zijn sterk verwant en worden gescheiden op basis van substraat en subtiele morfologische verschillen. Door hun verspreiding over een groot gedeelte van de aardbol kan men zich niet van de indruk ontdoen dat het voor sommige soorten om geografische rassen of variëteiten gaat.

Al bij al een mooie vondst op een minder fraai substraat, voor mij een aansporing deze wat ongewone groeiplaatsen bij gelegenheid wat beter te bekijken, hopelijk voor anderen geen reden om ze te creëren.

Literatuur

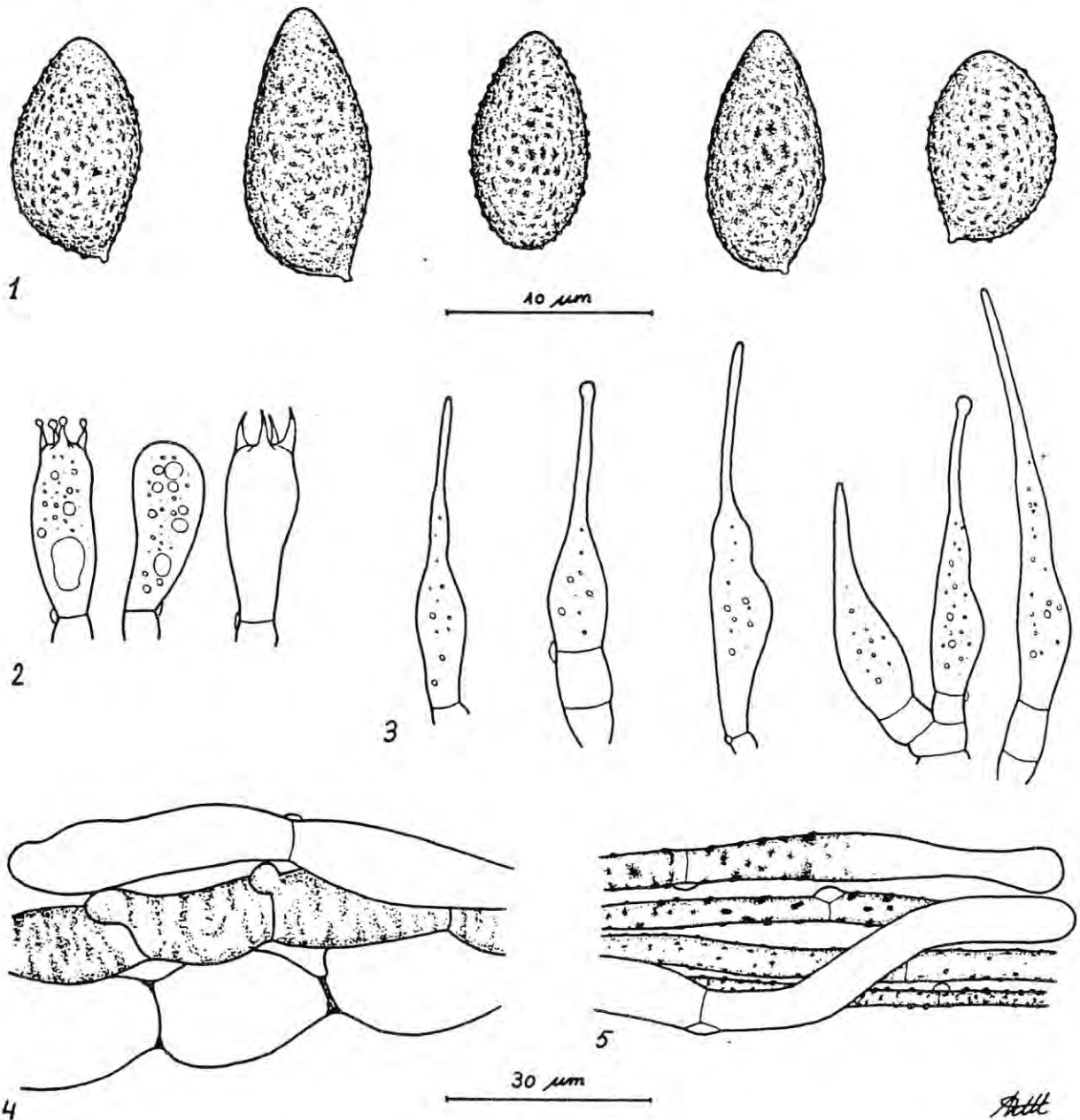
- Horak, E. (1977), The Genus *Melanotus* Pat., *Persoonia* Vol, 9 Part 3,
- Moser, M. (1983), Die Röhrlinge und Blätterpilze, *Kleine Kryptogamenflora* Band IIb/2,
- Redhead, S.A. & Kroeger, P. (1984), *Melanotus textilis*, a new Fabric- and Woodinhabiting North American Agaric, *Mycologia* 76(5),
- Watling, R. & Gregory, N.M. (1987), *Strophariaceae and Coprinaceae p.p.*, *Britisch Fungus Flora* 5,

Naucoria subconspersa Kühn. een mooie Elzenbegeleider

A. de Haan

Deze zeldzame en mooie *Naucoria* werd dit jaar opnieuw verzameld tijdens ons voorjaarsweekend in Limburg. Wij troffen ze aan te Kanne (12 mei 1991) op dezelfde plaats als vorig jaar. De paddestoelen groeiden langs de wegrand in een jonge aanplant met Els, Wilg, Berk en Meidoorn.

Macroscopisch zijn het gele wollige velum op hoed en steel en de helder geel-okerkleurige lamellen opvallend.



Figuur I (Kanne 1990)

1 = sporen (x3000), 2 = basidiën, 3 = cheilocystiden, 4 = hoedhuid-elementen,
5 = elementen van het velum (x1000)

De eerste vondst, op 29 april 1990, werd door mij op het terrein als *Naucoria luteofibrillosa* benoemd, wat door enkele Nederlandse deelnemers aan onze studietocht met klem werd tegengesproken. Deze lichter gekleurde soort kenden zij goed van verschillende vindplaatsen op kalkzand in Nederland. Inderdaad voor deze soort wordt een lichtgele tot beige hoedkleur opgegeven terwijl *N. subconspersa* een meer oker- tot rosbruine tint heeft. Beide soorten hebben smal amandelvormige sporen, smal langensiforme cheilocystiden met lang uitgerokken, smal toelopende top en een hoedhuid gevormd uit hyfen. Deze kenmerken plaatsen beide soorten in het groepje *Naucoria*'s waartoe ook de meer algemene *N. scolecina* en *N. escharoides* behoren. Deze laatsten hebben echter weinig velum en een andere hoedkleur.

Beschrijving

Vindplaats: vochtig elzenbroek met Wilg, Berk en Meidoorn, op kalkhoudende grond; Kanne (Limburg); 29 april 1990 en 12 mei 1991.

Groeiwijze: verspreid tot gezellig, 2 tot 3 exemplaren bij elkaar.

Hoed: 1,2-1,7 cm diameter, concaaf tot bijna vlak, soms met zwak afgetekende umbo, geel- tot warm okerbruin, met gele rand en donkerbruin centrum, aan de rand zwak gestreept; hoedhuid wollig vezelig, iets geschubd, bedekt met gelige verweven velumvezels.

Lamellen: tamelijk dicht opeen, smal aangehecht, eerst goudgeel, bij rijping van de sporen geeloker, nogal dik, rand een weinig gekarteld.

Steel: 2,5-3,5 x 0,15-0,25 cm, bovenaan geelbruin, donkerbruin naar onder toe, recht tot wat golvend, bedekt met gelige velumvezels, soms met ringvormige zone.

Vlees: geel, geelbruin in de hoedtop.

Geur: weinig opvallend.

Smaak: eerst zacht, daarna bitter.

Sporen: (zie figuur I-1) geelbruin in massa; bij doorvallend licht geel in water, wat rossig in NH₃-oplossing; (9,3)10-12,5(13,3) x 5,5-6,5 µm; smal eivormig in voorzicht, smal amandelvormig in zijzicht, dikwijls met uitspringende top (callus); apicule klein, wat hoekig; perispore bedekt met nogal dicht opeenstaande lage wratjes, ongelijk van vorm, soms in elkaar vloeiend tot lage kammetjes, kaal aan de top; wand stevig; geen zichtbare inhoud.

Basidiën: (zie figuur I-2) 4-sporig, 25-30 x 8-11 µm, cilindrisch tot wat knotsvormig, dikwijls wat ingesnoerd boven het midden, kleurloos, met druppelvormige inhoud, gespen aan de basis; sterigmen doornvormig, 3-5 µm lang.

Cheilocystiden: (zie figuur I-3) 30-60 x 7-10 µm, geleidelijk naar de top versmallend tot 1-3 µm, smal lageniform, buikig, met lange versmalde, soms puntig uitlopende top, soms met klein capitulum, kleurloos of soms lichtgeel, dunwandig, inhoud druppelvormig, voorzien van gespen aan de basis.

Hoedhuid: (zie figuur I-4) 8-18 µm brede hyfen met korte worst- tot blaasvormige segmenten, wand stevig, kleurloos tot geel, glad of zwak geïncrusteerd (gemarmerd) met geelbruin pigment, grote gespen aan de tussenschotten.

Steelbekleding: (zie figuur I-5) 4-6 µm brede evenwijdige hyfen, glad tot iets geïncrusteerd, geel.

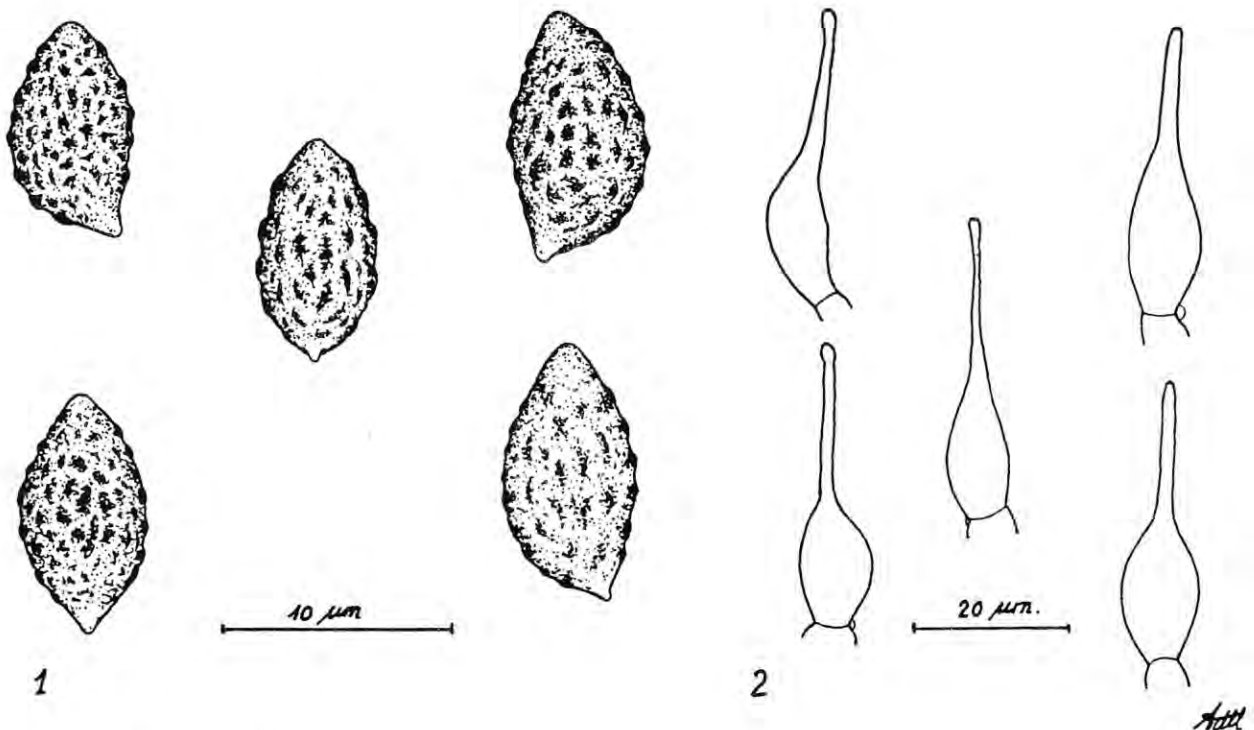
Velum: (zie figuur I-5) op hoed en steel, gele sterk geïncrusteerde, verweven hyfen, aan de top afgerond tot iets verdikt; grote gespen aan de tussenschotten.

AMK Mededelingen

Naucoria subconsersa wordt aangegeven als een vrij zeldzame soort, "Z" in de Nederlandse Standaardlijst, "R" in de Flore.

De kenmerken in de uitgebreide beschrijving van P.D. Orton (Transactions 1960) komen in grote lijnen goed overeen met deze van onze exemplaren. Geen van de auteurs vermelden echter de, bij jonge vruchtlichamen, helder gele lamellen.

In de Flore worden voor *N. subconsersa* en *N. luteofibrilosa* dezelfde sporenafmetingen opgegeven, 9,5-10 x 5,5-6,2, deze van de eerste soort zijn merkkelijk groter.



Figuur II (De Zegge 1979)

1 = sporen (x3000), 2 = cheilocystiden (x1000)

In mijn herbarium waren nog drie collecties opgenomen onder de naam *Naucoria subconsersa*. Twee uit het natuurreservaat De Zegge te Geel (1976 en 1979) en één uit het provinciaal domein Het Broek te Blaasveld (1979). De bijgevoegde notities vermelden bij geen enkele van deze vondsten okergele plaatjes. Bij microscopische controle bleken de cheilocystiden kleiner (zie figuur II-2) en hadden de sporen een veel zwaardere ornamentatie (zie figuur II-1). De hoedhuidbekleding en het velum vertoonde een gelijkaardige structuur en waren samengesteld uit dezelfde elementen.

Welke nu de echte *Naucoria subconsersa* is, is mij tot nu toe niet duidelijk. Een verwante soort kon ik in de literatuur nog niet ontdekken. Een meer diepgaande studie en vergelijking met typemateriaal zal misschien uitsluitsel geven.

AMK Mededelingen

Bestudeerd materiaal

Kanne 90016 en 90018; Geel "De Zegge" 76264 en 79264-b; Blaasveld "Het Broek" 79672.

Literatuur

- Arnolds, E. (1984). Standaardlijst van de Nederlandse Macrofungi, Coolia deel 26 suppl.
- Kühner, R. & Romagnesi, H. (1953). Flore analytique des Champignons supérieurs.
- Orton, P.D. (1960). New Check List of British Agarics and Boleti, Part III, Trans. Brit. mycol. Soc. 43(2).

O, Sint Antonius die het helse vuur dooft, bid voor ons.

Claviceps purpurea of Moederkoren

J. Schavey

Enkele jaren geleden had ik uit Wallersheim enkele sclerotiën van Moederkoren meegebracht. Ik had in Breitenbach gelezen dat vruchtlichamen van *Claviceps purpurea* gemakkelijk te kweken zijn op veenmos. Daar ik niet over dat bepaald substraat beschikte heb ik het maar geprobeerd op nat gemaakte watten.

Ik had mijn kweek klaargemaakt rond oktober en inderdaad het volgend jaar einde april bekwam ik een zestal vruchtlichamen.

Later heb ik verder geëxperimenteerd op andere substraten, namelijk op bierkaartjes, doch het resultaat was nihil. Vorige herfst had ik weer sclerotiën meegebracht en op watten op kweek gezet. Ik had weer resultaat: na de winter bekwam ik een twintigtal vruchtlichamen.

Beschrijving

De sclerotiën van *Claviceps purpurea* zijn te vinden in de herfst op rijpe grasaren. Een sclerotium ziet eruit als een banaanvormig, zwartpurper, hard uitsteeksel die de plaats heeft ingenomen van een zaadje.

Hij meet ongeveer twee centimeter en bestaat uit dunne doorengestregelde hyfen. In deze hyfen zit het voedsel opgestapeld dat moet toelaten de zwam na de winter te laten fructificeren als de omstandigheden gunstig zijn.

De vruchtlichamen zien eruit als bolvormige hoofdjes op een steeltje. Het hoofdje heeft een diameter van 1,6 tot 2,5 mm. De kleur is bruinachtig rood, ongeveer tussen Seguy 177 en 695 (rouge de Venise). De oppervlakte is bedekt met licht verheven bruinoranje stippels, ongeveer Seguy 203. Boven deze verhevenheden bevinden zich de openingen van de peritheciën, de zogezegde ostiolen.

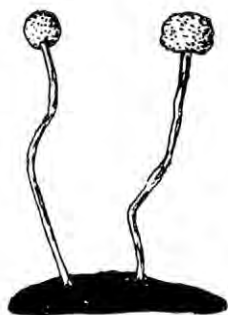
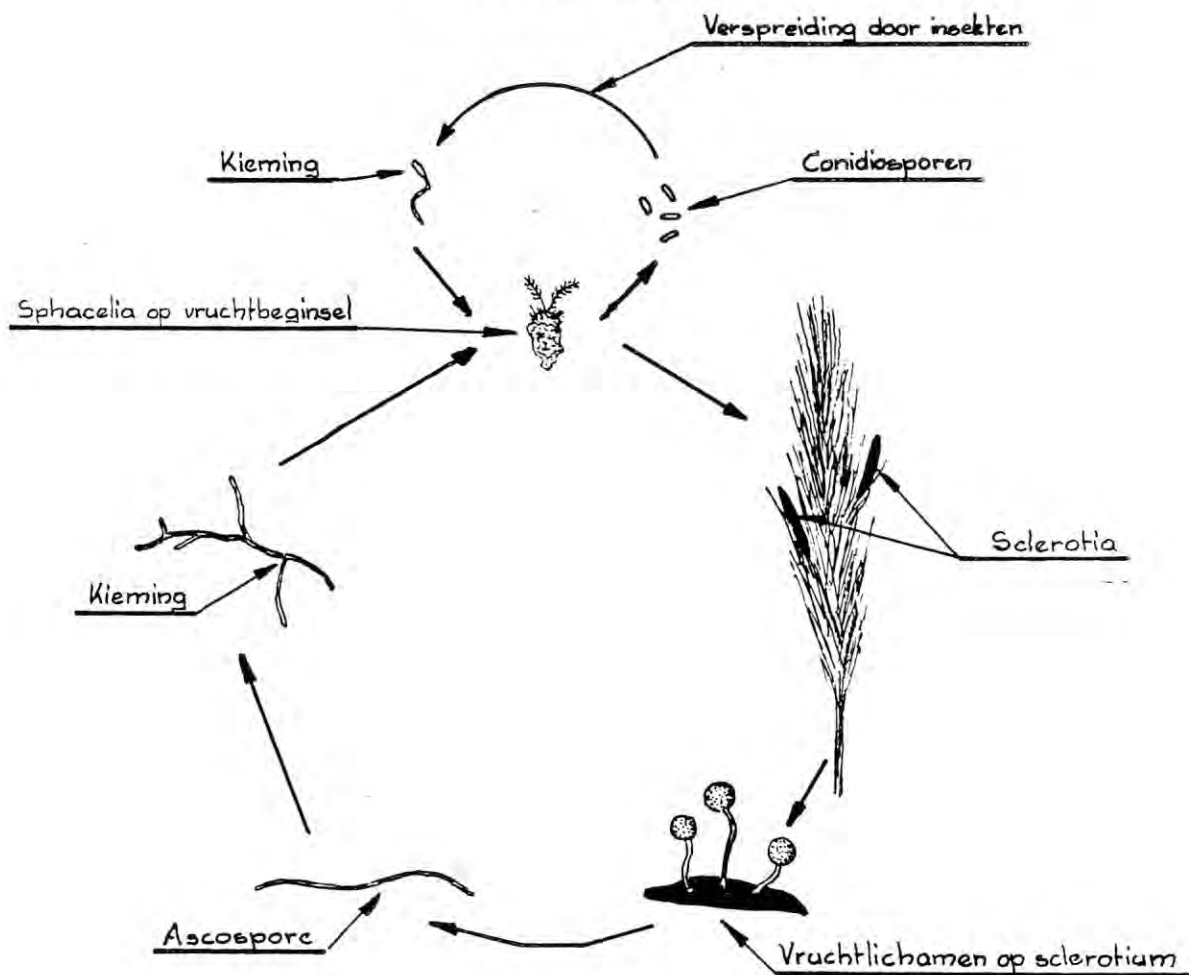
Het steeltje begint aan het sclerotium dat op die plaats iet of wat stervormig opengescheurd is. De kleur is ongeveer dezelfde als die van het hoofdje. De steeltjes hebben een lengte van 12 tot 25 mm. De dikte is ongeveer 0,8 tot 1 mm.

De peritheciën zijn aan de binnenkant bekleed met lange smalle asci, zij meten 120-160 x 3-4 μ m. Elke ascus bevat een bundeltje van acht draadvormige sporen waarvan de afmetingen 76-95 x 1 μ m zijn. Volgens de literatuur zouden de sporen bij rijpheid gesepteerd zijn doch ik heb er geen geobserveerd. Ik heb evenmin parafysen gezien.

Levenscyclus

De sclerotia die in de herfst op de grond zijn terechtgekomen overwinteren er. Het is pas in het voorjaar wanneer het zeer vochtig is dat het sclerotium vruchtlichamen begint te vormen. De sporen zijn rijp tegen de tijd dat het gras begint te bloeien, dat is de periode juni-juli. De sporen komen vrij en worden door de wind op de bloeiende grasplanten gebracht, waar zij op de stengels van de bloem ontkiemen. De ontstane myceliumdraad dringt direkt het vruchtbeginsel binnen.

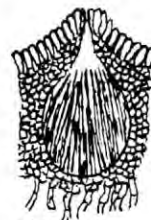
Claviceps purpurea



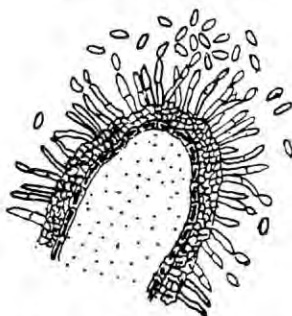
Vruchtlichamen 2x



Hoofdje 10x



Perithecium ong. 200x



Sphacelia segetum

naar A. Maublanc.

AMK Mededelingen

Het eerste symptoom van de aantasting is het verschijnen van een taai vloeibaar zoetig vocht, de zogenaemde honingdauw. In feite is het een verdedigingsreactie van de plant tegen de aantasting. Wanneer wij nu van zo'n aangetaste bloem de kafjes verwijderen, ontdekken wij dat het vruchtbeginsel bedekt is met een witte viltige laag bestaande uit hyfen waar aan de uiteinden conidiën worden afgesnoerd. Zo'n groeivorm noemt men sporodochium, een analoog sportodochium vindt men bij de conidiale vorm van *Ustilina deusta*. Deze conidiale vorm van *Claviceps purpurea* werd voor het eerst beschreven door Lévillé in 1827 onder de naam *Spacelia segetum*. De losgekomen conidiën van onze *Sphacelia* zullen in de honingdauw drijven.

Insekten, vooral een klein bruinachtig kevertje, *Rachonycha fulva*, in het Nederlands bekend onder de naam Soldaatje, worden aangetrokken door de zoete smaak van de honingdauw en brengen alzo de sporen over naar andere grassen. Op die manier zal de epidemie zich kunnen uitbreiden.

Intussen doet onze schimmel zich in het vruchtbeginsel tegoed aan de voedingsstoffen bestemd voor het vormen van de zaadkorrel, terwijl deze laatste aborteert. Het mycelium begint zich snel te ontwikkelen en te verdichten. Een begin van een sclerotium wordt gevormd. Aan de bovenkant is het sclerotium bedekt met het overschot van de *Sphacelia* die stilaan uitdroogt en daarna afvalt. Bij het verder uitgroeien duwt het moederkoren de kafjes weg en zijn zwarte banaanvormige gestalten wordt duidelijk zichtbaar. De cyclus is rond.

Claviceps purpurea kan verschillende grassen parasiteren, zowel gekweekte als wilde soorten. Bij de gekweekte soorten is het bij rogge dat hij het meest voorkomt. Hier kunnen de sclerotiën tot 6 cm lang worden.

Vroeger dacht men dat moederkoren een ziekelijke ontaarding van het koren was ten gevolge van grote vochtigheid gevolgd door grote hitte. In een kruidenboek uit de 17de eeuw heette het trouwens *Secale luxurians*. Later dacht men dat moederkoren zou veroorzaakt zijn door insektebeten.

De Candolle beschreef in 1815 het moederkoren onder de naam *Sclerotium clavatum* en bleek ervan overtuigd dat het een zwam was. De vruchtlichamen waren hem ook bekend doch hij dacht dat het een andere zwam was die het sclerotium parasiteerde. Men veronderstelde toen dat men met drie verschillende zwammen geconfronteerd was: *Sclerotium clavatum*, *Claviceps purpurea* en *Sphacelia segetum*.

Het is maar in 1853 dat Tulasne de volledige levenscyclus van *Claviceps purpurea* heeft ontdekt en alzo heeft kunnen bewijzen dat men maar met één enkele zwamsoort te doen had.

Amanita phalloides, de Groene knolamaniet, heeft de reputatie één van de giftigste zwammen te zijn. Doch in de loop van de geschiedenis heeft *Claviceps purpurea* bewezen dat op gebied van dodelijke vergiftigingen hij veruit de kroon spant.

Het sclerotium bevat verschillende zeer toxische alkaloiden. Deze hebben de eigenschap de gladde spieren te doen samentrekken met als gevolg de belemmering van de bloedsomloop. Ook de vitaminen A worden afgebroken. Het nuttigen van brood met meer dan 1% gemalen moederkoren verwekt in het organisme een reeks van zeer ernstige aandoeningen.

De eerste symptomen uitend zich als een kriebelend gevoel in de ledematen. Dat zijn de kriebels of formicatio, men heeft het gevoel dat duizenden mieren onder de huid lopen. Ook de uiteinden koelen af.

Snel daarop beginnen er zich hersenletsels te manifesteren, zoals geheugenverlies, evenwichtsstoornissen, hallucinaties, stuipen, enz.

De latere vorm is de gangreneuse vorm die gepaard gaat met het gevoel of er vuur door de aders stroomt alternerend met een gevoel van hevige koude. Vingers en tenen, handen en voeten, zelfs gehele ledematen sterven geleidelijk af. De dood volgt hierop onder vreselijke kwellingen.

Soms gebeurt het dat alleen de vorm met stuipen overheerst, soms ook alleen de gangreneuse vorm, alles hangt af hoe sterk de dosis is.

Ook het vee kan de ziekte krijgen door het eten van aangetast gras. Zij krijgen dan stuipen en gangreen. Dikwijls aborteren koeien en oaien.

Deze ziekte was in de 10de eeuw bekend als heilig vuur of ignis acer. In de late Middeleeuwen kreeg ze de naam Sint-Antoniusvuur of vurige ziekte. Vanaf de 17de en 18de eeuw heette ze Solognaans gangreen. Het is pas vanaf de 19de eeuw dat de ziekte als ergotisme bekend staat.

Heel de geschiedenis van Europa is doorweven van verhalen over ravages veroorzaakt door ergotisme, gepaard met duizenden doden en verminkten.

De oudste melding van moederkoren vindt men op een kleitablet uit Babylonië dagtekenend uit 2500 jaar voor Christus waar er sprake was van vrouwen die vergiftigde grassen plukten.

In sommige werken van Grieks-Romeinse schrijvers, zoals Hippocrates en Plinius zou er melding zijn gemaakt van ergotisme wat wel ontkend wordt door Roger Heim.

Eén van de eerste beschreven gevallen van ergotisme in West-Europa ging over een epidemie die in 857 dicht bij Duisburg woedde.

In 950 geeft een Arabische arts een eerste duidelijke beschrijving van moederkoren en de gevolgen ervan. Doch later is dat in de vergetelheid geraakt.

In de 11de eeuw werd Europa gekenmerkt door een algemene epidemie van ergotisme ten gevolge van verschillende achter elkaar volgende misoogsten. In het jaar 1028 was in Frankrijk het meel zo schaars dat er verscheidene gevallen van kannibalisme zouden bekend zijn. Het jaar 1089 was zo verschrikkelijk dat het "annus pestilens" werd genoemd.

Ergotisme was vooral een plaag die de arme lui trof. Bij slechte oogsten waren de arme boeren, wilden zij eten hebben, verplicht het ongetriëerde overschot van hun graan te laten malen. De nood was groter dan hun angst.

Het was rond die tijd dat te Saint-Antoine du Viennois in de Dauphiné aan de Rhône de Sint-Antoniusorde stichtte om de gevallen van ergotisme te verzorgen. Het hospitaal werd gebouwd naast de kapel waar het gebeente van de heilige als relikwie werd bewaard. De monniken droegen als kenteken een blauwe T op hun pij.

Sint-Antonius was een eremiet die in de 4de eeuw in Egypte leefde. Bij het volk was hij vooral bekend omwille van zijn talrijke bekeringen. In de volksiconografie wordt

AMK Mededelingen

hij bijna altijd voorgesteld met een boek, een bel, een varken en een vlammenhaard, want hij had de reputatie de macht te hebben over het vuur. Omwille van die eigenschap werd hij verondersteld hulp te kunnen bieden bij het bestrijden van deze vreselijke ziekte.

Verscheidene hulpkloosters werden opgericht waar de lijdens aan ergotisme terecht konden. Op een zeker ogenblik waren er meer dan 390, verspreid over heel Europa.

Bij het binnenkomen in dergelijk klooster werd de zieke eerst door twee monniken onderzocht of hij al dan niet aan het heilig vuur leed. Was dat zo dan werd hij de kapel binnengebracht om de invocaties aan Sint-Antonius te aanhoren. Hierna begon de behandeling. Deze bestond erin de zieken regelmatig een speciale drank toe te dienen, de "Saint Vinage" of het heilig brouwsel.

De bereiding van de Saint Vinage gebeurde elk jaar op Hemelvaartsdag in de abdij te Saint-Antoine du Viennois. De wijn die als basis diende voor de bereiding mocht alleen geogst en bereid worden door de monniken met de blauwe T. Deze wijn werd dan over het gebeente van de heilige gegoten. Voortaan was de wijn zijn vulgariteit kwijt en bezat hij de macht om het heilige vuur te bestrijden. De verminkte genezenen werden in dienst van de orde uitgezonden om te bedelen.

Gedurende heel de Middeleeuwen was de ziekte in Europa actief. In de 16de eeuw woedde in Lüneburg een epidemie waar duizenden mensen stierven. Bij een epidemie in Würtemberg in 1736 stierven alleen al 300 kinderen.

Het eerste beschreven geval in Rusland was de epidemie van 1722 die uitbrak ten gevolge van een zeer slechte oogst. Juist dat jaar wou tsaar Peter de Grote Turkije binnenvallen om de Krim te veroveren. Dit project mislukte door het feit dat bijna heel zijn cavalerie bezweek aan ergotisme.

Een van de laatste grote epidemies in West-Europa was deze in de streek van Sologne ten zuiden van Orléans in 1770. Eigenlijk woedde zij al in Midden-Frankrijk sinds 1709 met hier en daar een opflakking zoals te Sologne. Al met al kostte deze epidemie meer dan 8.000 levens.

Toen in 1771 de Franse priester Tessier het verband herontdekte tussen het St-Antoniusvuur en het moederkoren, ging men meer aandacht besteden aan het uitzuiveren van het koren. De tijd van de grote epidemies was voorbij.

Niettemin staande dat was er nog in Rusland gedurende de grote hongersnood in de winter 1926-1927 een epidemie van ergotisme met meer dan 11.000 bekende gevallen.

Deze korte geschiedenis van het ergotisme kan niet beeindigd worden zonder het geval van de Mary-Celeste te vermelden: Op 4 december 1872 ontdekte de kapitein van het schip Dei-Gratia een tweemast schoenerbrik waarvan de vaart hem zeer verdacht voorkwam. Het bleek de Mary-Céleste te zijn, een Canadees schip. De Dei-Gratia had geen moeite om het schip in te halen. Aan boord was de kat het enig levend wezen, het schip bleek helemaal verlaten. In de kombuis lagen nog resten van het ontbijt wat betekent dat het schip in der haast verlaten werd. Er werd geen averij vastgesteld. Van de tienkoppige bemanning werd nooit meer iets gehoord. Om het raadsel op te lossen werden tientallen hypothesen geuit. Een van de aanneembare

hypothese is gebaseerd op een collectieve vergiftiging door moederkoren. In die tijd werd niet zo nauw gezien op de kwaliteit van het voedsel aan boord. Men denkt dat de zieke bemanning door collectieve hysterie over boord was gesprongen.

De laatste grote epidemie in West-Europa was deze van Pont Saint-Esprit in de Gard in 1951, met 230 gevallen. Later werd er aan getwijfeld of het geen collectieve vergiftiging was veroorzaakt door een kwikhoudend pesticide.

Men weet niet juist wanneer moederkoren voor het eerst als medicijn werd gebruikt, vermoedelijk reeds in de vroegste tijden. Wel weet men dat in de 16de eeuw een Duitse arts Adam Lonicer in zijn Kreuterbuch vermeldt dat moederkoren gebruikt werd bij bevallingen.

Door de werking van het moederkoren op de gladde spieren bevordert het de samentrekking van de baarmoeder zodat de geboorte wordt bespoedigd. Later heeft men ontdekt dat moederkoren postnatale bloedingen kan stelpen. In de 17de en 18de eeuw werd het regelmatig gebruikt door Duitse en Italiaanse vroedvrouwen, vermoedelijk onder de vorm van een grijs poeder dat ze in kleine flesjes bij zich hadden.

Er zijn ook verschillende ongelukken gebeurd bij het toedienen van dat poeder zodat in sommige streken van Duitsland het gebruik van moederkoren werd verboden.

Moederkoren werd in de Amerikaanse pharmacopee ingeschreven in 1820 en in 1836 in de Engelse, waarna het in Europa algemeen werd gebruikt. Op het einde van de 19de eeuw kwam een Duitse arts op het idee moederkoren te gebruiken tegen migraine.

De laatste tientallen jaren heeft men een hele reeks alkaloiden van moederkoren kunnen isoleren. Een ervan was lysergisch zuur, ontdekt door Jacobs en Craigh. In 1935 publiceerden zij de structuurformule ervan.

Rond 1938 gelukte het aan twee Zwitserse chemici Stoll en Hoffmann, een derivaat van dit lysergisch zuur te bereiden, het lysergisch zuur diethylamide, beter bekend onder zijn initialen LSD. Er werd ontdekt dat LSD een zeer krachtig stimulerend middel was. Het had uitwerking zowel op het sympatisch als op het parasympatisch zenuwstelsel.

In 1943 nam dokter Hoffmann per ongeluk ongeveer 0,2 mg van deze stof in. Hij ervaaarde toen de meest fantastische visioenen die hij kon voorstellen, kleur en vorm van de voorwerpen kregen de meest onvoorstelbare aspecten. Eén van de meest besproken en omstreden drugs deed zijn intrede.

Toch heeft LSD verscheidene therapeutische eigenschappen zo dat het kan gebruikt worden als geneesmiddel bij verschillende psychosen en ook als sterk pijnstillend middel. Naar het schijnt werd het zelfs gebruikt bij terminale kankerpatiënten waar het niet alleen diende als pijnstillend maar ook als een middel om de dood met meer sereniteit te aanvaarden.

Doch de talrijke misbruiken en uitpattingen, alsook de rampzalige publiciteit er rondom hebben LSD in de illegaliteit gedreven, zodat het bijna geheel op de achtergrond is geraakt.

Claviceps purpurea, hoe klein het ook mag wezen, heeft een zeer lange geschiedenis achter de rug, waar dood, verderf en hoop dooreengeweven zijn.

Nieuwtjes uit de recente tijdschriften

Coolia 1990

De in Nederland voorkomende Dermocybes worden behandeld door T. Kuyper (met sleutel) en H. Lammers meldt een eerste vondst voor Nederland van *Hyphoderma deviatum* (met microtekening). De elementaire microscopische kenmerken van de satijnzwammen worden besproken door Noordeloos terwijl Arnolds de doelstelling, opzet en conclusies van de voorlopige Rode Lijst van Nederlandse Macrofungi benadrukt.

T. Kuyper bekijkt de rol van ectomycorrhiza-schimmels in de nutriëntenkringloop. *Russula lutensis*, *R. pseudoaeruginea* en *R. versatilis* worden kritisch bekeken door A.F.M. Reynders (met microtekening) en Piet Keizer handelt over enkele *Russula*'s uit de *Griseinae*-groep (met sleutel).

Van Gerrit Keizer is er een stukje over de ascomyceten *Catinella olivacea* en *Jafneadelphus amethystinus* (met sporetekening). Arnolds en Benjaminsen rapporteren respectievelijk over de werkweek 1989 in West Brabant en de speciale vondsten van de Nederlandse Mycologische Vereniging in 1989. Lammers brengt een vondst van *Cejpomyces terrigenus* (met microtekening), *Chlorophyllum molybdites*, een tropische *Lepiota* wordt door Else Vellinga gemeld uit een subtropisch zwemparadijs (met tekening) en R. ten Cate brengt verslag uit over een excursie in West-Ierland. *Porpomyces mucidus*, *Asterostroma ochroleucum* en *A. laxum* worden besproken en getekend door Geesink terwijl *Pseudomerulius aureus* door Lammers als nieuw voor de Nederlandse flora wordt voorgesteld (met microtekening); deze laatste beschrijft en tekent ook nog *Lachnella alboviolascens* en *L. villosa*, met een vergelijkende tabel.

Mycological Research 1990

D.A. Reid brengt een hele reeks interessante of nieuwe heterobasidiomyceten, met microtekeningen: *Eocronartium muscicola*, *Hirneola auricula-judae* var. *lactea*, *Herpobasidium filicinum*, *Helicogloea lagerheimii*, *Tremella steidleri*, *Stypella vermiformis*, *Heterochaetella dubia*, *Protodontia subgelatinosa*, *P. ellipsospora* sp. nov.

Paconi et al. bespreken de geursamenstelling van het *Tuber melanosporum* complex terwijl Talou et al. Dimethylsulfide aanwijzen als stof die de truffeljagende dieren zou aantrekken.

Graddon brengt enkele nieuwe discomyceten: *Belonopsis juncicola* sp. nov., *Bulbomollisia striata* sp. nov., *Crocicreas sellingsensis* sp. nov., *Hymenoscyphus fibrillosus* sp. nov., *Hysterostegiella crassomarginata* sp. nov., *Mollisia tenuispora* sp. nov., *Mollisia alba* sp. nov., *Pirrotaea plantaginis* sp. nov., *Psilachnum striatum* sp. nov. en *Scutomollisia papillata* sp. nov.

Michelot en Tebbet geven een overzicht over vergiftigingen door *Cortinarius* soorten. Het *Leucocoprinus badhamii* complex in Europa wordt onder de loep genomen door D.A. Reid, met microtekeningen en een sleutel tot de soorten: *L. badhamii*, *L. biornatus*, *L. bresadolae*, *L. caldariorum* sp. nov., *L. croceovelutinus* en var. *diversisporus* var. nov., *L. georginae*, *L. jubilaei*, *L. meleagris*, *L. pilatianus* en de variëteiten var. *subrubens* en var. *erubescens*.

Moreno et al. rapporteren nog enkele agaricales uit de graslanden van Centraal Spanje: *Agaricus goosensiae* var. *pseudolutosus*, *Conocybe cylindracea*, *Coprinus*

megaspermus, *C. ovatus*, *C. vosoustii*, *Lepiota locquini* var. *rioussettiae*, *Leucoagaricus macrorrhizus*, *Mycena chloranta*, *M. olivaceomarginata*, *M. pseudopicta* (met micro- en macrofoto's).

Verder wordt nog het *Agrocybe praecox* complex ontrafeld door Flynn en Miller.

K. Van de Put

Schimmelbehandeling

Hieronder een bestek voor schimmelbestrijding afgegeven door een architect. Wie hier meer wil over vernemen raadplege "De Huiszwam en andere schadelijke zwammen in gebouwen" uitgegeven door de Nationale Plantentuin van België, Domein van Boechout, 1860 Meise. Dit boekje behandelt naast de biologische en epidemiologische aspecten ook de algemene curatieve maatregelen en de juridische aspecten van het huiszwamprobleem.

Vorbereidend werk

De volledige ruimte wordt grondig onderzocht op aanwezigheid van schimmel, zowel de actieve vorm als de latente vorm en de sporen worden opgezocht en dienen te worden behandeld. Alle schimmeldraden worden opgespoord en verwijderd. De sporen worden met een stofzuiger zoveel mogelijk verwijderd.

Behandeling

Vooraleer enige behandeling toe te passen dient het gebouw pijnlijk nauwkeurig te worden vochtvrij gemaakt. Er wordt ook aandacht geschonken aan eventueel condensatievocht.

Bespuiten van alle voorbehandelde delen met een schimmelwerend produkt op basis van pentachloorfenol gebonden aan een stabiliserend hars om te belten dat het actief produkt vervluchtigt. De PCF-concentratie dient 3 à 5% te bedragen. De behandeling mag geen duidelijke verkleuringen veroorzaken van het oppervlak.

Verbruik: ca 500 gr/m² preparaat.

Bemerking

Het werk moet worden uitgevoerd door personen die daartoe een speciale opleiding hebben genoten en die zowel voor zichzelf als voor de omgeving alle nodige veiligheidsmaatregelen in acht nemen.

Dieptebehandeling

Waar de infectie duidelijk diep in de muur zit en waar gevaar voor heropflakking bestaat dienen patronen met vertraagde werking te worden geplaatst. Dit geldt evenzeer voor plaatsen waar men niet destructief kan onderzoeken (bijvoorbeeld bij mandelige muren). Daartoe worden gaten geboord tot op halve muurdiepte diameter 20 à 25 mm. Die gaten worden gevuld met een pasta die het voornoemd fungicide bevat. Die gaten worden vervolgens gedicht met snelhardende mortel.

L. Noten

AMK Mededelingen

Najaarsx excursies 1991

Bijeenkomst voor de excursies telkens om 9 uur 45 op de aangeduide plaats, tenzij anders vermeld is. Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid.

zondag 15 september **Rijksdomein te Hofstade & "Steentjesbos" te Berg**, bereikbaar via E19 uitrit 11, richting Hofstade rijden, aan de eerste verkeerslichten linkaf richting Mechelen (N227), na ongeveer 200m rechts van de weg ligt de ingang van het domein. Bijeenkomst tweede laan rechts na de ingang aan het openluchtzwembad. *W. Van de Put*

zondag 22 september **Tessengerlo**, bijeenkomst aan de kerk van Tessenderlo. Bereikbaar via E313 tot afrit 25 dan N141 richting Genendijk. Ongeveer 2 km voorbij Genendijk linksaf naar Tessenderlo. *J. Volders & R. Van Gompel*

zaterdag 28 september **Longlier Neufchateau**, bijeenkomst aan het "Centre Albert Claude", route de Bastogne 91 te Longlier. Bereikbaar via E411 uitrit 27, richting Neufchateau rijden tot Longlier. Het "Centre" ligt links van de weg vlak voor een Lourdes-grot. Gelieve voor 's middags drank te voorzien. Er zal in open lucht gepicknickt worden. Deze excursie verloopt i.s.m. de Cercle Mycologique du Luxembourg Belge. *P. Piro*

zondag 29 september **Resteigne**, bijeenkomst voor het kasteel te Resteigne (vlakbij de brug over de Lesse). Bereikbaar via E411 tot afrit 23 dan N94 tot Halma-Neupont daar N846 richting St.-Hubert tot Resteigne daar linksaf richting Belvaux. Het kasteel staat 1km verder. *G. Lejeune*

De personen die dit weekend in de buurt van de excursieplaatsen wensen te logeren moeten zelf voor een onderkomen zorgen.

zondag 6 oktober **Kanne**, bijeenkomst aan de kerk van Kanne. Bereikbaar via E313 tot uitrit 32, richting Maastricht (N79) rijden tot Vroenhoven, daar vlak na de brug over het Albertkanaal naar rechts richting Kanne. *L. Lenaerts*

zaterdag 12 en
zondag 13 oktober **Paddestoelententoonstelling** in de lokalen van Kindervreugd in het Peerdsbos te Brasschaat. Bereikbaar via N1 of bus 63 of 64. Openingsuren: van 10 tot 17 uur.

zondag 20 oktober **Staatsbos "Loozerheide" te Bocholt**, bijeenkomst aan de kerk van Kaulille. Bereikbaar via E313 uitrit 25, dan N141, dan N73 tot Peer, daar richting Kaulille Hamont. *P. Bormans*

AMK Mededelingen

- zondag 27 oktober **Goeree (NL), Westduinen en Kwade Hoek**, oude grasduinlanden en een jong duinsysteem. Excursie in samenwerking met de Nederlandse Mycologische Vereniging.
Bijeenkomst: Goederee, Café De Leeuw (of het café ernaast) aan het eind van de oude haven om 10u30. Bereikbaar vanuit Bergen op Zoom richting Steenberg en dan richting Dinteloord, A29 nemen tot Volkenrakedam daar N59 volgen tot richting Middelharnis dan Dirksland, Goedereede. *C. Bas*
- vrijdag 1 tot
zondag 3 november Weekend aan de **Belgische Kust**. Organisatie door de Oost-Vlaamse Werkgroep voor Mycologie. Voor meer informatie zie elders in dit blad. *P. Van der Veken*
- zondag 10 november **"Kesselse hei" Kessel & "Kruiskensberg" Bevel**. Bijeenkomst aan het station van Kessel. Bereikbaar met L-trein Antwerpen-Herentals (Antwerpen Centraal 9u33) of vanuit Lier N13 tot Kessel-centrum daar bewegwijzering naar Kessel station volgen. *E. Vandeven*
- zaterdag 16 november **Zoersel**, bijeenkomst aan de kerk van Zoersel. Bereikbaar via E34 tot uitrit 20 dan N14 of bus 41SN. Er is enkel een excursie in de voormiddag. Middagmaal in herberg "De Wandeling" (Peggerstraat 58 te Zoersel) en gezellig samenzijn ter afsluiting van het paddestoelenjaar. *H. De Meulder*
- Excursies van de Nederlandse Mycologische Vereniging in Zuid-Nederland.
- donderdag 3 oktober **Eindhovens Kanaal, bos en struweel op diverse soorten bodem**.
Bijeenkomst: station Helmond om 10u40. *H. Lammers*
- zaterdag 9 november **Noord-West Brabant, o.a. De Klundert, jong bos op waarschijnlijk enigszins kalkrijke klei**.
Bijeenkomst: station Roosendaal om 10u45.
Opbelexcursie: 00-31-1608.16130. *J. Gelderblom*
- zaterdag 23 november **Noord-Beveland, Veerse Meer, Goudplaat, Jong loofbos en schraal grasland**.
Bijeenkomst: station Goes om 10u30.
Opbelexcursie: 00-31-1100.13543. *W. Kuijs*

AMK Mededelingen

Vergaderingen

De vergaderingen gaan door in het verenigingslokaal, Ommeganckstraat 26 te 2018 Antwerpen, aanvang telkens om 20 uur. Vóór iedere vergadering is er vanaf 19u30 gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen. Wie geen boekenlijst heeft kan deze aldaar bekomen.

Paddestoelgiften en -vergiftigingen

Op dinsdagen 12 en 26 november 1991 zal Dr. Apr. M. Van den Heede, docent aan de Rijksuniversiteit Gent, Fakulteit van de Farmaceutische Wetenschappen, spreken over de vergiftigingssyndromen veroorzaakt door paddestoelen.

Wie deelnam aan het symposium van de Tentoonstelling van Voorjaarspaddestoelen vorig jaar te Gent zal zich spreker zeker herinneren om zijn korte maar klare en zeer interessante uiteenzetting over paddestoelgiften en -vergiftigingen.

Uitzonderlijk gaan deze vergaderingen door van 19u30 tot 22u30 in het gewone verenigingslokaal. Wij verzoeken de leden tijdig aanwezig te zijn.

dinsdag 8 oktober	Bepalingsavond.
dinsdag 22 oktober	Bepalingsavond.
dinsdag 12 november	Overzicht van de vergiftigingssyndromen veroorzaakt door paddestoelen (deel 1). Dr. Apr. M. Van den Heede
dinsdag 26 november	Overzicht van de vergiftigingssyndromen veroorzaakt door paddestoelen (deel 2). Dr. Apr. M. Van den Heede
dinsdag 10 december	Dia's van paddestoelen, uitstappen en natuur. Aan de leden wordt de gelegenheid gegeven om korte reeksen te tonen. Fotografen gelieve uw dia's mee te brengen.
dinsdag 24 december	Vrolijke Kerstavond, geen vergadering.

Paddestoelententoonstellingen

Antwerpen	Zaterdag 12 en zondag 13 oktober, 10-17 uur. Lokalen Kindervreugd in het Peerdsbos te Brasschaat.
Gent	Van donderdag 3 tot woensdag 9 oktober, 9-18 uur. Rijksuniversiteit Gent, Plantentuin, K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent.
Brussel	Van zaterdag 5 tot dinsdag 8 oktober, 9-16u30 (zaterdag vanaf 13u30) Natuurhistorisch Museum, Vautierstraat 29, 1040 Brussel.
Mons	Van zondag 6 tot woensdag 9 oktober, 9-18 uur. Universitair restaurant, zaal F.G.E., avenue du Champ de Mars, 7000 Mons.